

ІВАН СВІТЛИЧНИЙ: ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЛІДЕРА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (49)

УДК 821.161.2-1:17.022.1:316.46 Світличний

DOI:10.24144/2663-6840/2023.1(49).16–21.

Балла Е. Іван Світличний: емоційний інтелект лідера; кількість бібліографічних джерел – 19; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто постать Івана Світличного як харизматичної особистості й ключової фігури українського літературного шістдесятництва, розкрито риси характеру митця, що зумовлюють його консолідуючу роль у середовищі української інтелігенції 60-х років ХХ ст.

Вироблення особистісних якостей молодих людей, формування життєвих пріоритетів та поведінкових стереотипів відбувається під впливом засвоєння досвіду та позитивного прикладу видатних особистостей. Для студентів-філологів такою школою вибудовування себе як цілісної людини є моральні якості, стійкість характеру, життєвий вибір талановитих представників українського літературного процесу. Ближче ознайомлення з індивідуальними рисами вдачі харизматичних митців сприяє вибору власного іміджу, тактики поведінки в різних ситуаціях та впливу на оточення.

Винятково позитивним і показовим є приклад Івана Світличного – літературного критика та поета, ідейного й духовного натхненника Клубу творчої молоді. У публікації зроблено спробу зануритися в атмосферу культурного простору шістдесятництва й визначити основні передумови здатності І. Світличного об'єднувати навколо себе однодумців. З цією метою опрацьовано мемуари чільних шістдесятників (І. Жиленко, М. Коцюбинська), спогади про митця його близьких та друзів, зокрема побратимів по перу, листи та поезію самого автора. Аналіз цих матеріалів показав, що І. Світличний належав до харизматичних особистостей і володів такими лідерськими якостями, як уміння турбуватися про інших, впливати на них і вести за собою. А такі риси, як виняткова емпатія, емоційна самосвідомість, впевненість у собі, самоконтроль, відкритість, ініціативність, оптимізм, натхнення, вплив, розвиток інших тощо, свідчать про високий рівень його емоційного інтелекту.

Зроблено висновок, що Іван Світличний через свої природні та розвинені здібності, високі моральні характеристики, ерудицію, а також трагічні перипетії долі є еталоном цілісної особистості-лідера, приклад якого сприяє формуванню в молоді індивідуального позитивного іміджу, лідерських якостей, уміння гідно триматися в різних життєвих ситуаціях і чинити правильний вибір.

Ключові слова: Іван Світличний, шістдесятництво, лідер, емоційний інтелект, харизма, імідж.

Постановка проблеми. Питання лідерства та ролі в цьому психологічному та соціальному феномені емоційного інтелекту цікавить науковців різних галузей знань – психологів, політологів, філософів, економістів, медійників, релігієзнавців, педагогів тощо. Фактично немає такої сфери життєдіяльності, для якої ця тема не була б актуальною. Тому в багатьох сучасних дослідженнях детально розглядаються типи лідерів, складові лідерства, суть харизми, робляться спроби пов'язати ці речі з поняттям «емоційний інтелект», що є, на думку фахівців, «інтегральною характеристикою особистості, яка реалізується в її здібностях розуміти емоції, узагальнювати їх зміст, виокремлювати емоційний підтекст у міжособистісних відносинах, регулювати емоції таким чином, щоб сприяти за допомогою позитивних емоцій успішній когнітивній пізнавальній діяльності та долати негативні емоції, які заважають спілкуванню чи загрожують досягненню індивідуального успіху» [Носенко, Коврига 2003, с. 36]. Різні аспекти зазначеної проблеми висвітлено в працях іноземних (У. Бенніс; М. Вебер; Д. Гоулман, Р. Бояціс, Е. Маккі; М. Кетс де Вріс; С. Кові та ін.) й українських учених (А. Книш; О. Нестуля, С. Нестуля; Е. Носенко, Н. Коврига; Ю. Михальчук, О. Романовський та ін.). Ці дослідження здебільшого містять теоретичні спостереження, що підкріплені прикладами з життя певних відомих особистостей переважно зі сфери бізнесу чи політики. Однак майже не знаходимо таких наукових матеріалів, у яких би йшлося про авторитетних фігур культурного життя, з'ясувалися б

передумови їх успіху та здатності гуртувати навколо себе творчі сили. Про це слушно пише Л. Ходанич: «Сьогодні накопичено певний теоретичний і емпіричний матеріал у галузі роботи ЗМІ, діяльності політичних діячів, проте мало уваги приділено іміджу в середовищі людей мистецтва: за винятком шоу-бізнесу, це явище поза полем зору вітчизняної науки» [Ходанич 2010, с. 255]. Вважаємо, що через аналіз психологічних типів, елементів зовнішнього іміджу творчо обдарованих осіб, емоційної аури, яка твориться навколо них, можна показово продемонструвати чимало ключових положень теорії лідерства, яка цікавить учених у всіх куточках світу і є актуальною для сучасної молоді. А студенти-філологи (і не тільки) могли б отримувати уроки побудови належного особистісного іміджу та психо-мотиваційного тренінгу через вивчення особливостей характеру й поведінки харизматичних постатей українського культурного простору. До таких персон належить Іван Світличний – відомий критик та поет, духовний лідер шістдесятницького руху, про якого письменниця Ірина Жиленко влучно написала: «... довкола Івана оберталась Україна, тобто все, що було в Україні найкращого» [Жиленко 2011, с. 152]. А діаспорна поетеса Віра Вовк підсумувала: «Такі світливі повинні б правити грядущим поколінням за життєві маяки» [Вовк 1998, с. 378].

Аналіз досліджень. Творчість Івана Світличного та його громадська й культурницька діяльність привернули увагу багатьох літературознавців. Висвітленню різних аспектів його життєтворчості

присвячені праці І. Дзюби, С. Глузмана, Н. Зборовської, В. Іванисенка, М. Коцюбинської, І. Кошелівця, О. Неживого, Е. Соловей, Л. Тарнашинської, Г. Токмань та інших учених.

Розглядаючи шістдесятництво як рух опору, Г. Касьянов наголосив, що важливим його чинником «була поява лідерів, яскравих особистостей» [Касьянов 2019, с. 43]. Серед таких лідерів дослідник виділив саме постать І. Світличного: «Визначний духовний лідер шістдесятництва – І. Світличний, який і за культурницькими акціями, і за розповсюдженням самвидаву, і за суто політичними дискусіями належав до нонконформістів» [Касьянов 2019, с. 43].

З цього приводу дослідниця Л. Тарнашинська доречно зауважила: «Молодеча зухвалість і рвуність молодих та обдарованих представників української інтелігенції (зчасти – у першому поколінні), безперечно, потребували не тільки прикладу офіри та незламності, який подавали І. Світличний, В. Стус, І. Калинець, В. Чорновіл, брати Горині, Є. Сверстюк, а й духовного наставництва. Й саме ця роль судилася Іванові Світличному: трохи старший за віком, життєвим досвідом, він створював атмосферу щирої товаришкості, де панувала жага пошуку й пізнання, народжувалися нові творчі ідеї, викристалізувалися душі» [Тарнашинська 2010, с. 64].

А відома критикиня та подруга І. Світличного М. Коцюбинська наголосила, що «головний Іванів Божий дар – мистецтво бути людиною серед людей. Справді, навколо нього завжди відчувалась якась дивовижна аура людяності. Прізвище значуще – до нього люди злітали, як метелики на світло. Для всіх – старших, ровесників, молодших – умів бути цікавим і потрібним» [Коцюбинська 1994, с. 10–11].

У контексті досліджуваної теми важливою є мемуарна та епістолярна література. Джерельною базою для наукових міркувань та висновків, таким чином, стали спогади про І. Світличного його родичів, друзів, колег по перу, листи самого митця, а також його поезія.

Постать І. Світличного опукло окреслюється, зокрема, у книзі спогадів І. Жиленко «Номо feriens». Тут знаходимо такі свідчення: «Живий Іван не надавався до іконописання та возвеличення. Були інші постаті, здавалось – яскравіші, значніші. Але з кожним прожитим десятиріччям пригасають «інші» й розгорається пам'ять про скромне наше «вусате сонечко» (В. Стус), про великого мудреця, добру людину і гіркого страдника – Івана Олексійовича Світличного» [Жиленко 2011, с. 152].

Як показує аналіз подібних матеріалів, висловлена мисткинею думка не є суб'єктивною. Нею озвучено погляд на І. Світличного багатьох його сучасників. У цьому нас добре переконують спомини про митця, що склали об'ємну книгу «Доброокий» (1998).

І хоча автори літературознавчих досліджень та мемуарів не послуговуються поняттям *емоційний інтелект*, однак висловлені ними спостереження дають змогу саме під таким кутом зору поглянути та особу І. Світличного й розкрити секрети не-

ймовірного магнетизму, яким він володів. Крізь цю призму його постать ґрунтовно не розглядалася, що зумовлює новизну запропонованого дослідження.

Мета статті, завдання. Метою публікації є спроектувати профіль І. Світличного у світлі теорії емоційного лідерства. Ставимо перед собою завдання проаналізувати психотип митця, діагностувати ті риси його темпераменту та характеру, що дають підстави говорити про високий рівень емоційного інтелекту, окреслити психологічний та емоційний портрет І. Світличного як лідера шістдесятників.

Методи та методика дослідження. Дослідження здійснено з використанням таких методів аналізу, як культурно-історичний для характеристики історико-політичного та культурно-духовного тла, на якому розгорталася доля І. Світличного як «двигуна» українського шістдесятництва; біографічний з метою з'ясувати особистісні обставини формування лідерських якостей митця та емоційних складових його харизми; поглибити ці спостереження дає можливість застосування психоаналітичного та соціологічного наукових методів.

Виклад основного матеріалу. Доля Івана Світличного, «довкола якого й оберталася шістдесятницька орбіта» [Тарнашинська 2008, с. 222], є, на нашу думку, доброю етичною та психологічною школою формування цілісної та морально стійкої особистості. Приклад його життя та діяльності, стосунків з оточенням є взірцем соціальної та морально-психологічної адаптації людини в непростих умовах тоталітарної реальності, здатності протистояти їй національно та особистісно нівеляційному впливові. Завдяки цьому І. Світличному судилося стати тією віссю, що міцно тримала навколо себе культурний простір постсталінської епохи. На думку Л. Тарнашинської, «він був душею українського шістдесятництва, його натхненником, совістю і надією» [Тарнашинська 2010, с. 60]. Про це пише й І. Жиленко: «...отой хаотичний “броунівський рух” (авторка есе має на увазі шістдесятництво – Е.Б.), уже насичений емоцією опору, раптово, завдяки центру, який виник в особі Івана, прибрав стрункої організованої структури – все оберталось довкола і все тяжіло до центру» [Жиленко 2011, с. 152]. І справді, саме довкруг І. Світличного гуртувалася в першій половині 60-х років обдарована й патріотично налаштована молодь, ті творчі сили, що становили ядро шістдесятницького руху в Україні. Моральним орієнтиром залишався І. Світличний і після того, як через арешт та ув'язнення йому довелося зійти з активної мистецької арени.

У чому ж секрет цієї притягальності й здатності об'єднувати навколо себе? Відповідь на це питання дає сама ж І. Жиленко: «Я іноді думаю: чому саме Іван? Чому не Дзюба? Не Сверстюк? Не Стус? Не Ліна Костенко? І розумію, що всі ці безмірно яскраві, мужні і обдаровані люди все ж не володіли такою мірою, як Світличний, найголовнішим даром, що його дає нам Господь, – талантом любові до людей, талантом саморозчинення в них – аж до повного самозабуття» [Жиленко 2011, с. 152]. У зацитованих твердженнях помітним є акцент на

позитивному емоційному випромінненні, що відчувалося поруч із І. Світличним. Для характеристики його індивідуальної аури сучасники вживають слова *добрість, тепло, любов, світло, спокій* тощо. А ще відкритість, щирість, співчутливість, готовність завжди прийти на допомогу, підтримати чи дати слушну пораду. Авторитет І. Світличному й справді забезпечувала його здатність до убоління, до емпатії, до захоплення аж до захвату. Він пишався своїми побратимами, «цвів» (І. Жиленко), слухаючи їхні поезії, радів, споглядаючи картини художників, слухаючи музику та переглядаючи кінокартини, тяжко переживав втрати, зокрема смерть Василя Симоненка та Алли Горської. Він умів виражати емоції та співпереживати. Був щирим у висловленні своїх почуттів – як позитивних, так і негативних. І це одна із запок харизматичності його «Я».

Емоційний та психологічний портрет І. Світличного чи не найбільш яскраво вимальовується в спогадах його сучасників. Назва збірника споминів «Доброокий» є характеристичною й ключовою для розуміння його харизматичної сутності. Цей епітет належить Василю Стусу і вперше прозвучав у вірші «Не можу я без посмішки Івана». У заголовку цієї елегії міститься вказівка на ще один потужний засіб впливу І. Світличного на оточення – посмішку, що врешті екстраполюється на символічний образ сонця, здатного не лише світити, а й обігрівати. В. Стус назвав І. Світличного «вусатим сонечком», а І. Жиленко – «сонечко-професором». Асоціативно ця «сонячність» пов'язана зі ще одним влучним означенням «світлий» від слова «світло», що є спільнокореневим до антропоніма Світличний.

У цьому контексті звернемо увагу лише на кілька показових заголовків до спогадів, що розміщені в книзі «Доброокий»: «Він дарував нам світло...» (Віктор Іванисенко), «Він світильником був, що горів і світив...» (Валерій Шевчук), «Іван Світличний – “Його Світлість”» (Михайло Косів), «Світло в темряві» (Віра Вовк), «Їх Світличність» (Лариса Скорик), «Носій любові – Іван Світличний» (Ігор Калинець) тощо.

Спостереженнями, що засвідчують наявність ареалу світла та доброти навколо постаті І. Світличного, пересипані спогади друзів та колег. І. Жиленко, наприклад, твердить: «Я глибоко усвідомлюю той факт, що у страшні роки великодержавного бандитизму – і щодо нації, і щодо культури, і щодо окремої людської душі – я була дуже щаслива. Бо доля обдарувала мене друзями не тільки мужніми і безстрашними, а й прекрасними своєю добротою, талановитістю, високим романтичним летом над буденщиною і меркантильністю. Звідки одразу такий букет людей воістину прекрасних? [...] Тепер я розумію: все це – Іван Світличний. Усі ми зібрані Іваном, усі ми зішлись на світло його серця» [Жиленко 2011, с. 152].

М. Коцюбинська назвала його «чи не найсвітлішою людиною» з-поміж усіх, з ким її звела доля, а «його розум, “доброокість” і чистота освітили й освятили той небезпечний шлях» [Коцюбинська 2006, с. 34], на який їй довелося стати. Подібний

вплив відчували й інші шістдесятники, називаючи його «генієм доброти» (Г. Сивокінь). Можемо констатувати, що секрет феноменального магнетизму І. Світличного міститься в цій його доброті, відкритості, щирості й толерантності, що влучною метафорою передав, пригадуючи роки навчання в аспірантурі, Д. Гродзінський: «...завжди після того, як зустрінеш Івана (звичайно в супроводі своєї дружини Льолі), на тривалий час лишалося відчуття якогось просвітлення душі [...]. Така була духовна сила Івана, який умів ловити людські серця» [Гродзінський 1998, с. 104].

Окреслені сучасниками характеристики дають підстави стверджувати, що запорукою лідерського успіху І. Світличного є наявність потужного емоційного інтелекту. Адже, як свідчать науковці, поняття «емоційний інтелект» містить такі компоненти: самоконтроль, наполегливість, самомотивування на діяльність, розуміння власних емоцій і емоцій інших людей. До лідерських якостей емоційного інтелекту належать емоційна самосвідомість, точна самооцінка, упевненість у собі; самоконтроль, відкритість, уміння пристосуватись, цілеспрямованість, ініціативність, оптимізм; емпатія, або співпереживання, відчуття організації, служіння; натхнення, вплив, розвиток інших тощо [Гоулман, Бояціс, Маккі 2022, с. 257–259]. Саме цими якостями володів Іван Світличний. Він належав до типу емоційно розумного лідера, що здатний без надриву й зайвих потуг впливати на інших, бути для них орієнтиром, своєрідним еталоном. Він, безумовно, володів харизмою і моральним стержнем, «здатністю надихати, збуджувати пристрась і ентузіазм, підтримувати в людях мотивацію та вірність» [Гоулман, Бояціс, Маккі 2022, с. 12]. Це були вроджені якості, загартовані складними життєвими перипетіями, необхідністю бунтувати проти тиску системи.

На думку Л. Ходанич, «харизмат у мистецтві повинен мати чималий психосоматичний запас витривалості, щоб витримати неабияке життєве навантаження» [Ходанич 2010, с. 258]. Життєва доля І. Світличного це добре ілюструє, адже він ніколи не нарікав не неї, навіть у в'язниці був спокійним і не втрачав оптимізму, працював над собою, а тяжко хворіючи, ніколи не скаржився на фізичну втому чи біль. Прикметно, що коли його поливали брудом і намагалися принизити, то він іронізував, умів зберігати внутрішній спокій.

І. Світличний мав неабияке, особливе почуття гумору, що було «якесь витончене, гречне, ну, сказати б, безпомилне, допомагало в спілкуванні...» [Сивокінь 1998, с. 83], а також давало змогу по-філософськи реагувати на непрості обставини та утримувати психологічний та емоційний баланс. Сестра митця Н. Світлична стверджує, що цей дар брат успадкував від батька і додає: «У Івана [...] не могло бути принизливих ситуацій. Без метушні, без запобігань, без підвищеного голосу, без жодної, здавалося, принуки – він поводився так природно і самозрозуміло, що мало хто зважувався принижувати його гідність, навіть коли до того спонукав сам статус. Він не піддавався провокаційним спробам

загнати його в глухий кут самооборони» [Світлична 1998, с. 14].

Одним із компонентів харизматичного іміджу є близькість, доступність авторитетної особи, її здатність викликати відчуття «свій». Про легкість спілкування з І. Світличним згадує, зокрема, С. Кириченко, яка під його керівництвом працювала в редакції журналу «Радянське літературознавство»: «Почувалася з ним довірливо-вільно буквально з перших днів, жодної вертикалі в наших стосунках не виникало» [Кириченко 1998, с. 129]. Про це пишуть майже всі, хто знав І. Світличного. Нікого не відлякувала широта його світогляду та ерудиції, принциповість та нездатність кривити душею, навпаки, усі почувалися затишно поруч із ним, прагнули спілкування, ментального та емоційного обміну. Він умів делікатно давати поради та напучувати, а також висловлювати критичні зауваження стосовно творчих спроб колег. А ще біля нього хотілося ставати кращими, шляхетнішими, опановувати нові знання та поводитися гідно, «він учив ненав'язливо, просто подаючи зразок взаємин і поведінки» [Світлична 1998, с. 19]. Як неформальний лідер І. Світличний служив моделлю поведінки для інших, взірцем добропорядності та об'єктивності: «Він не проповідував високоморальної поведінки, не гнав за високими ідеалами, а – жив ними, жив природно й буденно. Саме буденність життя “за власними правилами” творила навколо нього ауру впевненості, стабільності, довіри. На нього можна було покласти, до нього підсвідомо йшли зняти стрес, позбавитися перенапруження...» [Танюк 1998, с. 145]. Таке емоційне реагування на флюїди І. Світличного констатують майже всі його рідні та друзі. Вони почували себе захищеними поруч із ним, завжди могли розраховувати на його допомогу: «Кожен із нас був упевнений у тому, що Іван мусить для нас зробити все. Як батько або старший брат» [Жиленко 2011, с. 440]; «Іван Світличний не пропустив і жодної нагоди допомогти кожному, хто до нього звертався. У нього була добра пам'ять на чужі проблеми» [Танюк 1998, с. 158]. Така місія І. Світличного вказує на те, що він є і втіленням моделі лідера як батька, а в цьому патріархальному інтегрується не лише надійність, підтримка, твердість, опора, а й ніжність, доброта та любов, про яку пише А. Перепада: «А ще це світло і тепло його ясных очей! У цьому світлі й теплі я просто купався, бо в них було щось батьківське» [Перепада 1998, с. 138].

Зацитована думка засвідчує, що неабияку роль у підсиленні емоційного впливу особистості на інших відіграє її зовнішність. Зовнішній імідж І. Світличного стає своєрідним каналом передачі позитивних емоційних сигналів, створення так званого резонансу – «резервуару позитиву, що вивільняє найкраще в людях» [Гоулман, Бояціс, Маккі 2022, с. 12]. До таких іміджевих атрибутів належить проникливий, щирий, сповнений тепла погляд; лагідна, стримана, часом іронічна, але ніколи не глузлива усмішка; чорні досить пишні вуса, що надають його образу статечності, поважності.

На окрему увагу заслуговує й манера І. Світличного спілкуватися. Улюбленою формою комуні-

кації для нього була інтимна бесіда, тет-а-тет, довірлива й тиха. Він не був трибуном, любив не виступати, а розмовляти, розповідати, ділитися думками, делікатно переконувати. Володів голосом, про який А. Перепада відгукнувся так: «Його рівний, м'який, доброзичливий голос ніколи не підвищувався, не зривався, не дратувався, не віддавав у хрип, у незграйність. Гнів чи обурення виявлялися тільки лагідною іронією або стриманим сарказмом» [Перепада 1998, с. 138]. Це вказує на виняткове самовладання та емоційний самоконтроль І. Світличного, на те, що дало підстави М. Горбалу назвати його «королем спокою».

Подібна здатність опановувати почуття, тримати психологічну рівновагу є невід'ємною рисою емоційно свідомого лідера. Як і принциповість, моральний стоїцизм, відсутність страху, відповідно – нонконформізм, дисидентська позиція, опірність до пристосуванства. І. Світличний говорив: «Якщо не я, то хто?.. Якщо не зараз, то коли?..» [Жиленко 2011, с. 412], що свідчить про його готовність брати на себе відповідальність, бути в авангарді боротьби.

Узагальнюючи, можемо сказати, що інтегральною в опрацьованих нами спогадах, є думка про духовне лідерство та емоційне провідництво І. Світличного, про його консолідуючу роль у середовищі української інтелігенції 60-х років, а говорячи сучасною термінологією, харизму особистісного іміджу та потужний емоційний інтелект.

Зовнішній та психологічний портрет Світличного як осі шістдесятництва оприявнюється не лише в спогадах та листах його сучасників, а й в епістолярії самого митця, у якому, на думку М. Коцюбинської, вражає уміння І. Світличного «радіти з найменшого приводу, культивувати в собі постійний тонус “оптиміста-рецидивіста”» [Світличний 2008, с. 7]. А оптимістичний світогляд, як відомо, – одна з ключових прикмет емоційного інтелекту.

Своєрідну інтроспекцію демонструє нам і лірика І. Світличного. Невипадково ж, ліричний автор герої поезії «ARS POETICA» декларує таке:

*Заримувати свободу із правдою,
Мудрість із мужністю, чин із добром.
Слово! Не гримай гучною бравадою,
Серцем набатним удар під ребром.*

І в останній строфі:

*Може, й немає тих рим. Та над прірвою
Зла і глупоти, що рвуть напролом,
Знаю, бо спраглий, шукаю, бо вірую
В однокорінність свободи з офірою,
Мудрості з мужністю, серця з добром*

[Світличний 1994, с. 118].

І. Світличний володів не лише емоційним інтелектом, а й був надзвичайно начитаною, ерудованою людиною й охоче ділився своїми знаннями. Молоді митці 60-х згадують прочитані ним лекції, організовані екскурсії та мандрівки, зустрічі з відомими особистостями, подаровані книги. Він мав «благородний розум» (І. Жиленко). Окремо можемо вести мову про роль книги в його житті, не випадково ж М. Коцюбинська назвала його «Лицарем Книги», а саму книгу головним осередком його духо-

вних інтересів, центром духовного життя [Світличний 2008, с. 7]. Ще в студентські роки Іван завжди возив із собою стоси книг, а як згадує Л. Костенко, «у Івана був дар – діставати рідкісні книги і відкривати нові таланти» [Дзюба 2011, с. 147].

Висновки. І. Світличний був духовним проводирем українських шістдесятників, центром їх єднання й розвитку. Він володів основними лідерськими якостями – здатністю впливати на людей, турбуватися про них, вести за собою, бути зразком морально непохитної та емоційно свідомої особистості, умінням здійснювати ефективний вербальний вплив, делегувати відчуття захищеності й опіки, водночас зберігати внутрішню рівновагу та спокій, показувати приклад стабільності та надійності. «Батьківська» харизма Світличного – чоловіка, брата, друга, колеги – віддзеркалюється в здатності ви-

промінювати відповідний спектр емоцій – доброти, тепла, світла, оптимізму, любові. Водночас від був надзвичайно скромним і відверто не претендував на лідерські позиції.

Лицарський характер, вроджена шляхетність та інтелігентність, разом з тим козацька твердість і мужність свідчать про те, що І. Світличний є уособленням кращих якостей української людини – доброти, толерантності, інтелектуальності, здатності боротися за своє національне майбутнє, оберігаючи його основні коди – мову та культуру. Це важливо в умовах нашого трагічного сьогодення, адже народжений на Луганщині Іван Світличний-дисидент своїм життям дає показові уроки стресостійкості, емоційної стабільності, плекання людської гідності, уміння зберігати спокій і тверезе мислення в часи найважчих життєвих випробувань.

Література

1. Вовк В. Світло в темряві. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 372–378.
2. Гоулман Д., Бояціс Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера. Київ : Наш Формат, 2022. 288 с.
3. Гродзінський Д. Золота осінь початку. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 101–104.
4. Дзюба І. Є поети для епох. Київ : Либідь, 2011. 208 с.
5. Жиленко І. Homo feriens : Спогади. Київ : Смолоскип, 2011. 816 с.
6. Іванисенко В. Він дарував нам світло. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 89–100.
7. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. Київ : ТОВ «Видавництво „Кліо”», 2019. 248 с.
8. Кириченко С. Учителі. 1957 – 1962 (уринок зі спогадів). *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 127–135.
9. Коцюбинська М. Іван Світличний, шістдесятник. *Світличний І. У мене – тільки слово*. Харків : Фоліо, 1994. С. 5–27.
10. Коцюбинська М. Книга споминів. Харків : Акта, 2006. 287 с.
11. Носенко Е., Коврига Н. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції. Монографія. Київ, 2003. 159 с. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/Em_intellekt.pdf (дата звернення – 19.04.2023).
12. Перепада А. У той бік, де Світличний. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 136–142.
13. Світлична Н. Родинний спогад. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 9–19.
14. Світличний І. У мене – тільки слово. Харків : Фоліо, 1994. 431 с.
15. Сивокінь Г. «У невідкупному боргу». *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 80–88.
16. Танюк Л. З Іваном і без Івана. *Доброокий. Спогади про Івана Світличного*. Київ : Видавництво «ЧАС», 1998. С. 143–172.
17. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 534 с.
18. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти). Київ : Смолоскип, 2010. 632 с.
19. Ходанич Л. Феномен іміджу у формуванні творчої особистості. *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту*. 2010. № 1. С. 254–262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/newtracaar_2010_1_33 (дата звернення – 18.04.2023).

References

1. Vovk V. (1998) Svitlo v temriavi [Light in the darkness]. *Dobrooky. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 372–378 [in Ukrainian].
2. Goulman D., Boiatsis R., Makki E. (2022) Emotsiinyi intelekt lidera [Emotional intelligence of a leader]. Kyiv : Nash Format. 288 s. [in Ukrainian].
3. Grodzynskyi D. (1998) Zolota osin pochatku [The golden autumn of the beginning]. *Dobrooky. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 101–104 [in Ukrainian].
4. Dziuba I. (2011) Ye poety dlia epokh [There are poets for epochs]. Kyiv : Lybid. 208 s. [in Ukrainian].

5. Zhylenko I. (2011) Homo feriens: Spohady [Homo feriens: Memories.]. Kyiv : Smoloskyp. 816 s. [in Ukrainian].
6. Ivanysenko V. (1998) Vin daruvav nam svitlo [He gave us light]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 89–100 [in Ukrainian].
7. Kasianov H. (2019) Nezghodni: ukrainska intelihentsiia v rusi oporu 1960-1980-kh rokiv [Dissenters: Ukrainian intellectuals in the resistance movement of the 1960s-1980s]. Kyiv : TOV «Vydavnytstvo „Klio”». 248 s. [in Ukrainian].
8. Kyrychenko S. (1998) Uchyteli. 1957–1962 (uryvok zi spohadyv) [Teachers. 1957–1962 (excerpt from the memories)]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 127–135 [in Ukrainian].
9. Kotsiubynska M. (1994) Ivan Svitlychnyi, shistdesiatnyk [Ivan Svitlychnyi, a Sixties writer]. *Svitlychnyi I. U mene – tilky slovo*. Kharkiv : Folio. S.5–27 [in Ukrainian].
10. Kotsiubynska M. (2006) Knyha spomyniv [A book of memories]. Kharkiv : Akta. 287 s. [in Ukrainian].
11. Nosenko E., Kovryha N. (2003) Emotsiynyi intelekt: kontseptualizatsiia fenomenu, osnovni funktsii [Emotional intelligence: conceptualization of the phenomenon, main functions]. Monohrafiia. Kyiv. 159 s. URL: http://distance.dnu.dp.ua/ukr/nmmateriali/documents/Em_intellekt.pdf (data zvernennia – 19.04.2023). [in Ukrainian].
12. Perepadia A. (1998) U toi bik, de Svitlychnyi [In the direction where Svitlychnyi]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 136–142 [in Ukrainian].
13. Svitlychna N. (1998) Rodynni spohad [A family memory]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 9–19 [in Ukrainian].
14. Svitlychnyi I. (1994) U mene – tilky slovo [I have only a word]. Kharkiv : Folio. 431 s. [in Ukrainian].
15. Syvokin H. (1998) «U nevidkupnomu borhu» [«In irredeemable debt»]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 80–88 [in Ukrainian].
16. Taniuk L. (1998) Z Ivanom i bez Ivana [With and without Ivan]. *Dobrookyi. Spohady pro Ivana Svitlychnoho*. Kyiv : Vydavnytstvo «ChAS». S. 143–172 [in Ukrainian].
17. Tarnashynska L. (2008) Prezumptsiia dotsilnosti: Abrys suchasnoi literaturoznavchoi kontseptolohii [The presumption of expediency: an outline of modern literary conceptology]. Kyiv : Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia». 534 s. [in Ukrainian].
18. Tarnashynska L. (2010) Ukrainske shistdesiatnytstvo: profili na tli pokolinnia (istoryko-literaturnyi ta poetykalnyi aspekty) [Ukrainian Sixties: profiles against the background of the generation (historical, literary, and poetic aspects)]. Kyiv : Smoloskyp. 632 s. [in Ukrainian].
19. Khodanych L. (2010) Fenomen imidzhu u formuvanni tvorchoi osobystosti [The Phenomenon of Image in the Formation of a Creative Personality]. *Naukovyi visnyk Zakarpatskoho khudozhnoho instytutu*. № 1. S. 254–262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/newtracaar_2010_1_33 (data zvernennia – 18.04.2023) [in Ukrainian].

IVAN SVITLYCHNYI: EMOTIONAL INTELLIGENCE OF A LEADER

Abstract. The article examines the figure of Ivan Svitlychnyi as a charismatic personality and a central figure of the Ukrainian literary sixties, revealing the artist's character traits that determine his consolidating role in the environment of the Ukrainian intelligentsia of the 60s of the twentieth century.

The development of the personal qualities of young people, the formation of life priorities, and behavioral stereotypes are influenced by experience and positive examples of outstanding personalities. For philology students, such a school of building themselves as a whole person is represented by the moral qualities, character stability, and life choices of talented representatives of the Ukrainian literary process. Closer acquaintance with the individual character traits of charismatic artists helps them to choose their own image, tactics of behavior in different situations, and influence on others.

The example of Ivan Svitlychnyi, a literary critic and poet, ideological and spiritual inspirer of the Club of Creative Youth, is exceptionally positive and illustrative. The publication attempts to immerse oneself in the atmosphere of the cultural space of the sixties and to identify the main prerequisites for I. Svitlychnyi's ability to unite like-minded people around him. With this aim, the memoirs of leading Sixties artists (I. Zhylenko, M. Kotsiubynska), memoirs of the artist by his relatives and friends, including his fellow writers, letters, and poetry of the author himself were studied. The analysis of these materials showed that I. Svitlychnyi was a charismatic personality and possessed such leadership qualities as the ability to care for others, influence them, and lead them. And such traits as exceptional empathy, emotional self-awareness, self-confidence, self-control, openness, initiative, optimism, inspiration, influence, development of others, etc., indicate a high level of emotional intelligence.

It is concluded that Ivan Svitlychnyi, due to his natural abilities, high moral characteristics, erudition, and tragic vicissitudes of fate, is a model of a holistic personality-leader, whose example contributes to the formation of young people's own positive image, leadership qualities, and the ability to behave with dignity in various life situations and make the right choice.

Keywords: Ivan Svitlychnyi, poets and writers of the sixties, leader, emotional intelligence, charisma, image.

© Балла Е., 2023 р.

Евеліна Балла – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; доцент кафедри української мови та культури Ніредьгазького університету, Ніредьгаза, Угорщина; evelina.balla76@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-9460-331X>

Evelina Balla – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Culture, University of Níredgaza, Níredgaza, Hungary; evelina.balla76@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-9460-331X>